

26. TÜRK KLİNİK MİKROBİYOLOJİ VE İNFEKSİYON HASTALIKLARI KONGRESİ

29 NİSAN–3 MAYIS 2026
ROYAL SEGİNUS OTEL, LARA - ANTALYA

Sterilizasyon Yöntemleri ve Sterilizasyonun Kontrolü

Dr Gülden ERSÖZ

Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi,

Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji AD

MSÜ

Öğrenim hedefleri

Güncel sterilizasyon yöntemlerini (Buhar, ETO, Hidrojen Peroksit vb.) açıklayabilecek,

---

Bu sterilizasyon yöntemlerinin avantaj ve sınırlılıklarını karşılaştırabilecek,

---

Hangi materyaller için uygun olduğunu ayırt edebilecek,

Sterilizasyon süreçlerinin kontrol ve izleme yöntemlerini değerlendirebilecek

---

Sterilizasyon döngüsü dahil tüm sterilizasyon süreçlerinde validasyonun önemini kavrayabilecek

---

Validasyon sonrası döngünün geçerliliğini kanıtlamak için kullanılan yöntemlerin kullanım mantığını ve kayıt tutma süreçlerini kavrayabilecek

Sterilizasyonun Tanımı ve Prensipleri

- **Tanım:** Tıbbi cihazlarda bulunan bakteri sporları dahil tüm mikroorganizmaların yok edilmesi işlemidir.
- **Sterilite Güvence Düzeyi (SGD):** Bir malzemenin steril kabul edilebilmesi için üzerinde canlı mikroorganizmaları canlı kalma kapasitesi teorik olarak -10^6 veya bunun altında altında olması gerekir
- **Temel Hedefler:**
  - Mikrobiyolojik yükün tamamen ortadan kaldırılması
  - Validasyon (her sürecin sürekli aynı sonucu verdiği kanıtlanması)
  - Rutin izleme ve kayıt sistemi ile güvenliğin sürekliliğin sağlanması

Güvenli sterilizasyon; etkin temizlik, doğru set hazırlığı, doğru yükleme ve boşaltma, validasyon ve rutin izleme adımlarının birlikte ve eksiksiz uygulanmasıyla sağlanır.

STERİLİZASYON YÖNTEMLERİ

1. Isı ile Sterilizasyon

- Nemli ısı (Buhar)
  - Basınçlı otoklav
  - Yerçekimli otoklav
- Kuru ısı
- Yakma (insinerasyon)

2. Kimyasal Maddelerle Sterilizasyon

- Sıvılar: Sporoidal dezenfektanlar
- Gazlar: Etilen oksit (EO), formaldehit (LTSF), H₂O₂ plazma

3. Süzme (Filtrasyon)

- Isıya duyarlı sıvı ve gazların filtre edilerek steril edilmesi

4. Işınlama ile Sterilizasyon

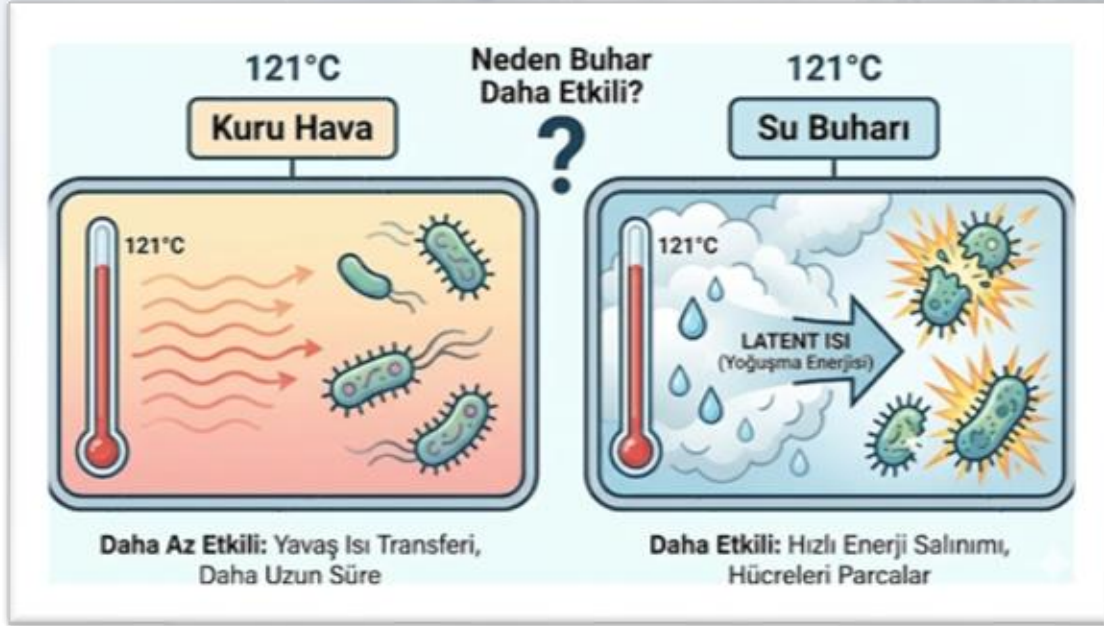
- UV ışığı
- X ışınları
- Gama (γ) ışınları

Basınçlı Buhar Sterilizasyonu

- **Özellikleri:** En etkili, en güvenilir, en ucuz ve en yaygın kullanılan yöntemdir (ön vakumlu otoklavlarda)
- **Etki Mekanizması:** Mikroorganizma proteinlerinin hidroliz yoluyla denatürasyonuna dayanır
- **Doymuş Buhar:** Ortamın tamamen buharla dolu olması, hava kalmaması ve sıvı halde su bulunmaması halidir; mikroorganizmaları öldürücü gücün en yüksek olduğu durumdur

Su Buharının Gizli Mucizesi

- 121°C'deki kuru hava ile 121°C'deki su buharı aynı sıcaklıkta değil mi? Neden buhar daha etkili?

Sıcak kuru havanın 1 gramı 1 kalori ısı enerjisine sahip iken 121°C'de 1 gram buhar 525 kalori ısı enerjisine sahiptir

***Buhar ile sterilizasyonda temel ilke;
Steril edilecek malzemenin her noktasının, belirli bir
ısıda doymuş buharla yeterli süre temas etmesini
sağlamaktır***

Buhar Sterilizatör Tipleri

- **Yerçekimi Esaslı Sterilizatörler:** Buhar üstten girerken daha ağır olan havayı alttaki vanadan iter
  - Hava tahliyesi zor olduğu için gözenekli malzemeler ve lümenli cihazlar için önerilmez
- **Ön Vakumlu Sterilizatörler:** Vakum pompası ile hava boşaltılır ve ardından buhar verilir
  - Hızlı ve etkilidir; her türlü tıbbi cihaz için uygundur

Uygulama Parametreleri:

- 134°C'de en az 3 dakika.
- 121°C'de en az 15 dakika
- **Anlık (Flash) Program:** Acil durumlarda, **paketsiz** malzemelerin kısa sürede steril edilmesi içindir
  - Hemen kullanılır, saklamaya uygun değildir

Ön Vakumlu Sterilizatörler

Küçük Sterilizatörler (≤ 60 L) (EN 13060 kapsamı)

B Tipi (Vakumlu küçük otoklav)

- Fraksiyonel vakum içerir
- Tüm yük tipleri (içi boş alet, paketli, tekstil)

Kullanım:

- Diş hekimliği
- Poliklinikler
- Küçük cerrahi birimler

Büyük Sterilizatörler (≥ 60 L) (EN 285 kapsamı – hastane standardı)

Ön Vakumlu / Fraksiyonel Vakumlu Otoklav- 2 kapılı

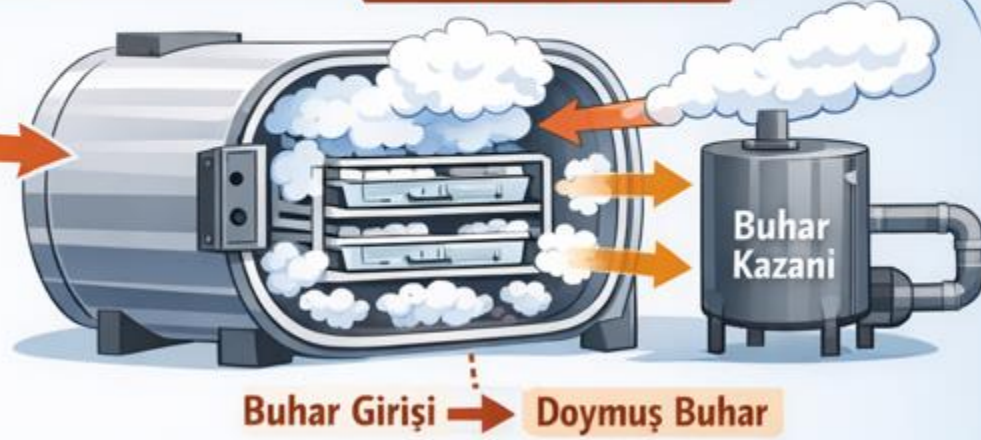
- Çoklu vakum fazı
- Buhar penetrasyonu maksimum
- Bowie-Dick testi gerektirir
- MSÜ (Merkezi Sterilizasyon Ünitesi) standardıdır
- Tüm cerrahi setler

Ön Vakumlu Buhar Sterilizatör Çalışma Prensibi

1. Vakum Aşaması

2. Buhar Dolumu

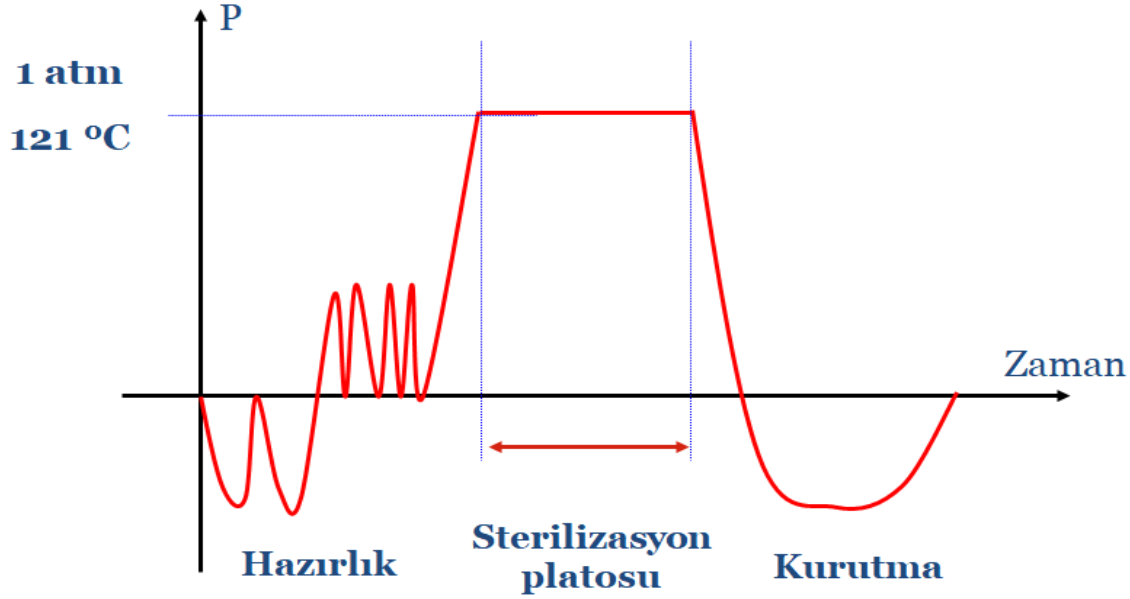
3. Sterilizasyon

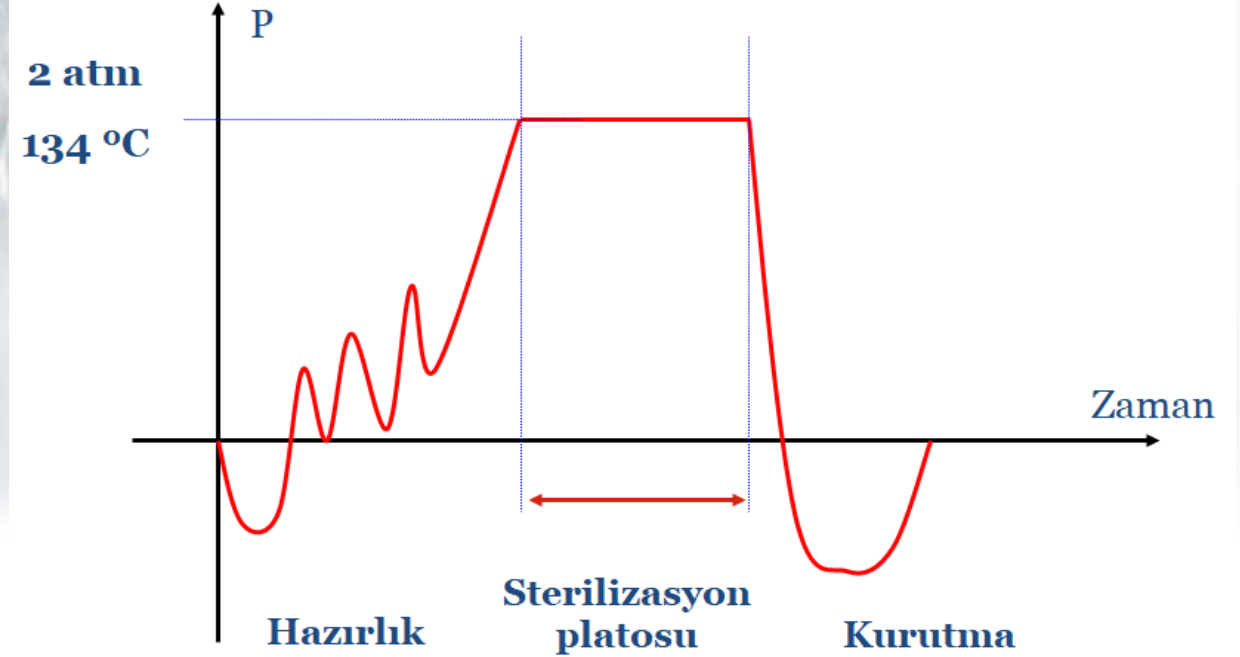
4. Vakum ve Kurutma

Döngüler

Bazı sentetik lifler, kauçuk içeren tekstiller veya hassas dokuma ameliyat örtüleri

Cerrahi Alet Programı

Prion Döngüsü: CJD riski için 134°C 18 dakika

Düşük Sıcaklıkta Sterilizasyon Yöntemleri

- **Gereklilik:** Buhar sterilizasyonuna (yüksek ısı ve neme) dayanıklı olmayan plastik ve elektronik bileşenli tıbbi cihazlar için geliştirilmiştir
- **Temel Kural:** Buhara dayanıklı tüm malzemeler öncelikle buhar ile steril edilmelidir
  - Düşük ısı sadece hassas cihazlar için bir alternatiftir
  - Maliyet ve toksisite gibi risklerin değerlendirilmesi yapılmalıdır

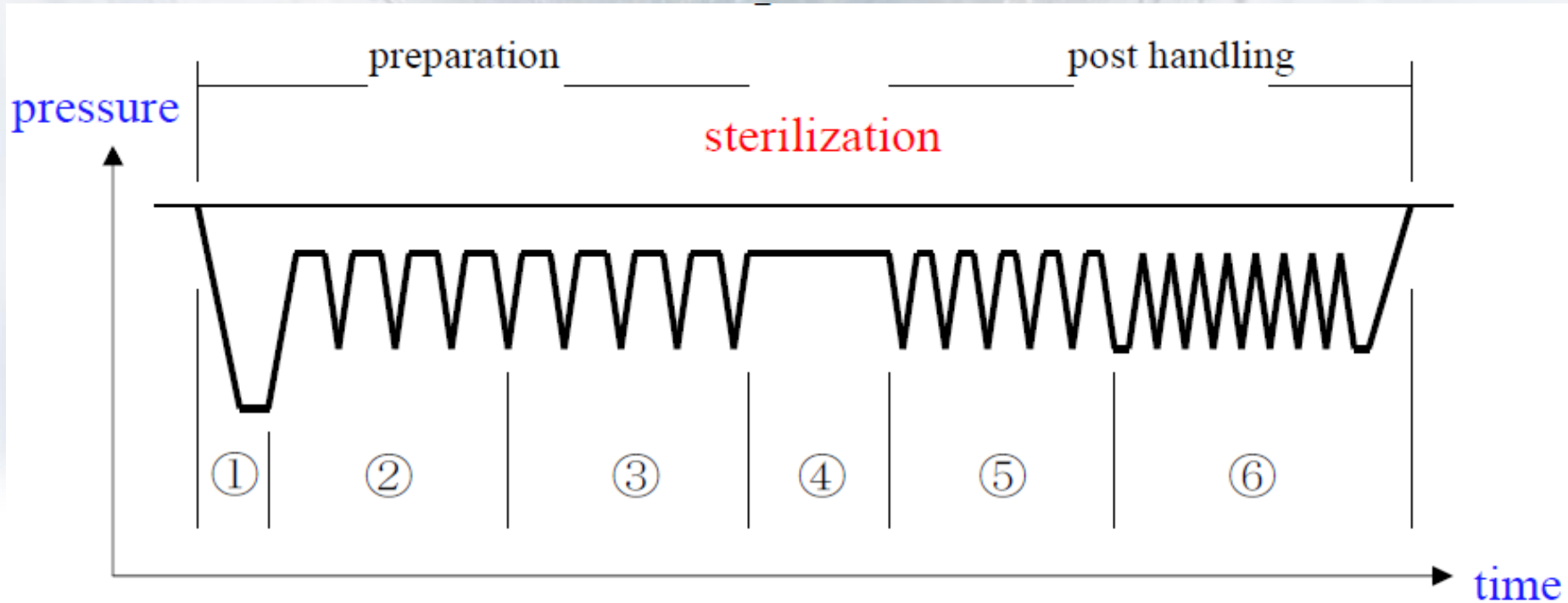
Formaldehit ile Sterilizasyon (LTSF)

- **Yöntem:** Düşük sıcaklıkta buhar ve formaldehit gazının (LTSF) sinerjik etkisiyle gerçekleşir
- **Uygulama:** 50-80°C sıcaklık ve %60-80 nem koşullarında sağlanır.
- **Avantajları:** İşlem sonunda ek havalandırmaya gerek kalmadan malzemeler kullanıma hazırdır.
- **Riskler:** Toksik ve potansiyel kanserojen olduğu için çalışan güvenliği önlemleri (KKD) şarttır

Prensipier

- Gereklil formaldehit konsantrasyonu 5-50 mg/L
- %2-40 formalin ısı ile gaz haline geçer
- 50-80°C'de sterilizasyon gerçekleşir
- %60-80 nem oranı gereklidir
- Minimal temas süresi
  - 65°C'de 30 dk
  - 80°C'de 10 dk

Düşük sıcaklıkta formaldehid buhar sterilizasyonu

① Pre-vacuum

② Pre-pulses

③ Formaldehyde feed

④ Sterilization holding time

⑤ Washing pulses

⑥ Air pulse

Formaldehit buhar

- Organik materyal varlığında etkin değil
- Toksik, mutajen, kanserojen
- Sellüloz içeren malzemeye uygulanmaz
- Sterilizasyon süresi çok uzun (7 saat)
- Buhar-formaldehit buhar sterilizatörlerde dönüşüm güçlüğü
- Maruziyet takibi
- Penetrasyon gücü ETO'ya göre daha düşüktür
- Antimikrobiyal aktivite iyi

Formaldehid Toksikite Yönetimi ve Güvenlik Önlemleri

Formaldehit toksisitesini yönetmek için operasyonel, idari ve teknik önlemler alınmalıdır:

1. Maruziyet Sınırlarının Takibi: Çalışma alanlarında 8 saatlik maruziyet sınırı 0.75 ppm, kısa süreli (15 dakikadan az) maruziyet sınırı ise 2 ppm olarak belirlenmiştir .
2. Kişisel Koruyucu Donanım (KKD) Kullanımı: çizme, gözlük, maske, önlük ve nitril eldiven gibi uygun KKD'ler mutlaka kullanılmalıdır .
3. Sağlık Kontrolleri ve Eğitim:
4. Teknik ve Mimari Önlemler: Toksik gazların birikmesini önlemek için çalışma ve depolama alanlarında özel iklimlendirme sistemleri bulunmalıdır . Kaçak kontrolü yapılmalı
5. Atık ve Dökülme Yönetimi: Dökülme veya sıçrama durumunda, absorban toz paketleri kullanılmalıdır

Maruziyet takibi

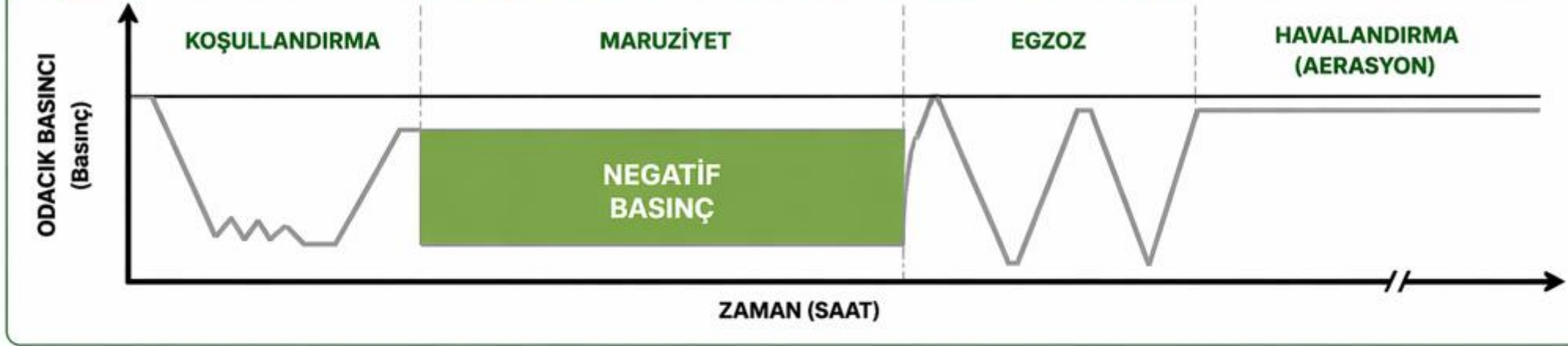
- Düşük sıcaklıkta buhar ve formaldehit gazı içerdiği için kaçak testi yapılmalıdır
  - Kaçak testi sınırı:
- 0.05 ppm – koku duyusuyla hissedilebilir sınır
- 0.01-1.2 ppm – göz ve burun irritasyonu
- 0.75 ppm – 8 saat için
- 2 ppm - 15 dk için

Etilen Oksit (EO) ile Sterilizasyon

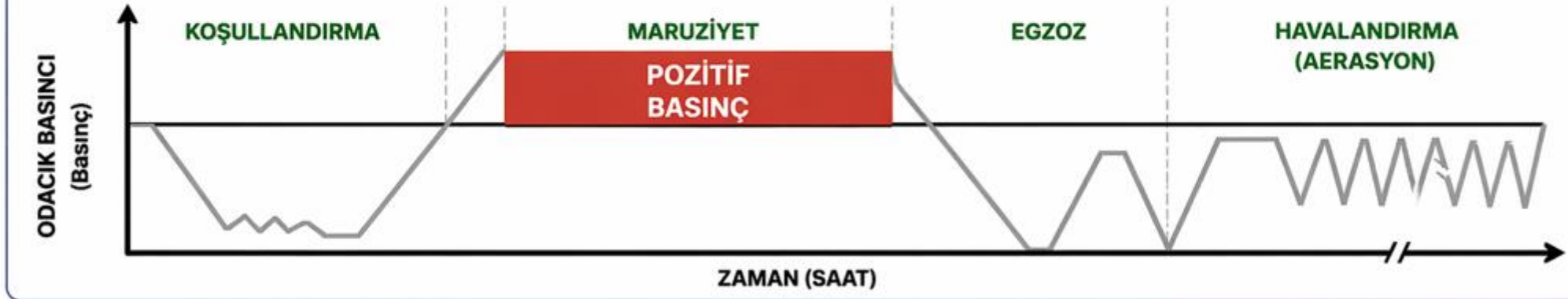
- **Prensip:** Mikroorganizmaların nükleik asit ve proteinlerinin alkilasyonu ile öldürülmesidir
- **Parametreler:** Sıcaklık 37-55°C, nem %40-60 ve EO konsantrasyonu 300-1200 mg/L aralığındadır.
- **Özellikler:** Birçok malzeme ile uyumludur ancak yanıcı, patlayıcı ve toksiktir
- **Havalandırma:** Gaz artıklarını uzaklaştırmak için işlem sonrası mutlaka uzun süreli havalandırma gerektirir

ETİLEN OKSİT (EO) STERİLİZASYON DÖNGÜLERİ

1. %100 ETİLEN OKSİT DÖNGÜSÜ (NEGATİF BASINÇ)

2. EO GAZ KARIŞIMI DÖNGÜSÜ (POZİTİF BASINÇ)

AŞAMALAR

- **KOŞULLANDIRMA** : Yük ve ortam şartlandırılır (sıcaklık, nem, vakum).
- **MARUZİYET** : EO gazı mikrobisidal etkinlik için uygulanır.
- **EGZOZ** : Kullanılan gaz karışımı tahliye edilir.
- **HAVALANDIRMA (AERASYON)** : EO kalıntıları uzaklaştırılır.

BASINÇ TÜRÜ

- **NEGATİF BASINÇ DÖNGÜSÜ** : Tüm süreç negatif basınç altında yürütülür.
- **POZİTİF BASINÇ DÖNGÜSÜ** : Maruziyet fazında pozitif basınç uygulanır.

ÖNEMLİ NOKTALAR

- Nem, sıcaklık, EO konsantrasyonu, süre ve basınç sterilizasyonun başarısını belirler.
- Aerasyon süresi ürün güvenliği için kritiktir.

Etilen Oksit (EO) özellikleri

- Etilen Oksit (EO) yanıcı, patlayıcı, toksik, kanserojen ve alerjen özelliklere sahip bir gaz olduğu için kullanımı sıkı güvenlik önlemlerine tabidir

Hem akut hem de geç dönemde ciddi sağlık etkileri bulunmaktadır

- Kritik Maruziyet Seviyeleri
  - 8 Saatlik Ortalama (TWA): 1 ppm.
  - Kısa Süreli Maruziyet (15 dk - EL): 5 ppm.
  - Hissedilebilirlik Sınırı: Koku ile fark edilebilme oranı yaklaşık 500-750 ppm'dir
    - Bu, gaz kokusu alındığında tehlike sınırının çoktan aşıldığı anlamına gelir

EO ile Güvenli Çalışma Ortamı ve Prosedürler

- **Alan Tasarımı:** EO sterilizatörü, bağımsız havalandırma sistemi olan **ayrı bir odada** bulunmalıdır
  - Odanın basıncı çevre alanlardan düşük (negatif basınç) olmalı ve bu fark sürekli izlenmelidir.
- **Atık Yönetimi:** Gaz atığı bir katalizörle nötralize edilmeli veya bina çatısından (yaşam alanından) en az **7,5 - 10 metre** uzaklıktan atmosfere salınmalıdır.
- **Havalandırma:** Gazın penetrasyon özelliği nedeniyle, işlem sonunda malzemeler üzerindeki kalıntıları uzaklaştırmak için mutlaka **havalandırma** yapılmalıdır
- **Yükleme Prensipleri:** Kazan hacminin **%70'inden fazlası** doldurulmamalı; paketler dikey, birbirine paralel ve kağıt-plastik yüzeyler denk gelecek şekilde yerleştirilmelidir

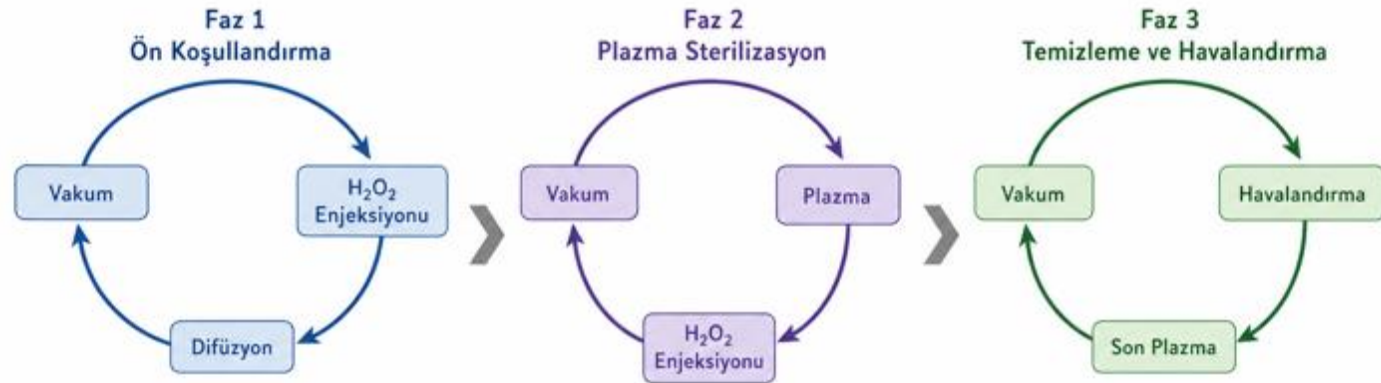
Kişisel Koruyucu Donanım (KKD) ve Kontroller

- EO alanında kullanılan KKD'ler normal çalışma için değil, sadece **gaz kaçağı veya alarm durumunda** kullanılmak içindir
  - **Gaz Maskesi:** Yüzü tam kapatan, zehirleyici gazlara karşı panoramik görüş sağlayan özel maskeler.
  - **Eldiven:** Kimyasalın aşındırıcı etkisine dirençli (TS EN 374-4 standardında),
  - **Tulum ve Çizme:** Vücudun tamamını örten kimyasal korumalı
- **Düzenli Sağlık Kontrolleri:** EO biriminde çalışan personelin cilt, göz, solunum, üreme ve sinir sistemleri **yıllık olarak** kontrol edilmelidir
- **Gaz Dedektörleri:** Odada sabit sesli alarm sistemleri bulunmalı, ayrıca olağanüstü durumlarda kullanılmak üzere **el dedektörleri** hazır tutulmalıdır.
- **Acil Eylem Planı ve İlk Yardım prosedürler ve malzemeleri hazır olmalıdır**

Hidrojen Peroksit Plazma

- **Gaz plazma:**
  - Maddenin dördüncü hali (katı, sıvı, gaz ve gaz plazma)
  - Elektronlar, iyonlar veya nötral partiküllerden oluşan herhangi bir gazı tanımlamak için kullanılan bir terim
- **Prensip:** Buharlaştırılmış H_2O_2 ve radyofrekans enerjisi ile oluşturulan serbest radikallerin mikrobisidal etkisine dayanır
- **Düşük sıcaklıkta plazma oluşumu için:**
  - Kapalı bir kabin
  - Vakum sistemi
  - Plazmaya dönüşebilecek bir kimyasal prekürsör
  - Plazmayı oluşturacak elektromanyetik enerji kaynağı (radyofrekans enerji)

Faz 1 Ön Koşullandırma	Vakum Sterilizasyon işlemi vakum ortamı oluşturularak başlar. Vakum altında nem ve hava uzaklaştırılır.	H₂O₂ Enjeksiyonu Ortama hidrojen peroksit buharı enjekte edilir.	Difüzyon Hidrojen peroksit buharı tüm sterilizasyon yükü içine homojen olarak yayılması sağlanır.
Faz 2 Plazma Sterilizasyon	Vakum Vakumlama işlemi tekrarlanır. Ek nem ve hava uzaklaştırılır.	Plazma Radyo frekans plazma oluşturularak sterilizasyon işlemi gerçekleştirilir. Aktif türler mikroorganizmaları yok eder.	H₂O₂ Enjeksiyonu H ₂ O ₂ enjeksiyonu tekrarlanarak sterilizasyon etkinliği artırılır.
Faz 3 Temizleme ve Havalandırma	Vakum Vakumlama işlemi tekrarlanır. Artık gazlar ve yan ürünler uzaklaştırılır.	Son Plazma Son plazma işlemi ile kalan H ₂ O ₂ ve reaktif türler parçalanır. Kalıntı garanti altına alınır.	Havalandırma Sterilizasyon ortamı havalandırılır. Yük güvenli şekilde boşaltılmaya hazır hale gelir.

Döngü Tipi

STANDARD Döngü

DUO Döngü

EXPRESS Döngü

FLEX Döngü

Toplam Yük Ağırlığı

9.7 kg (21.4 lbs)

6.0 kg (13.2 lbs)

4.9 kg (10.7 lbs)

9.7 kg (21.4 lbs)

Raf Kullanımı

1 veya 2 raf

1 veya 2 raf

Sadece alt raf

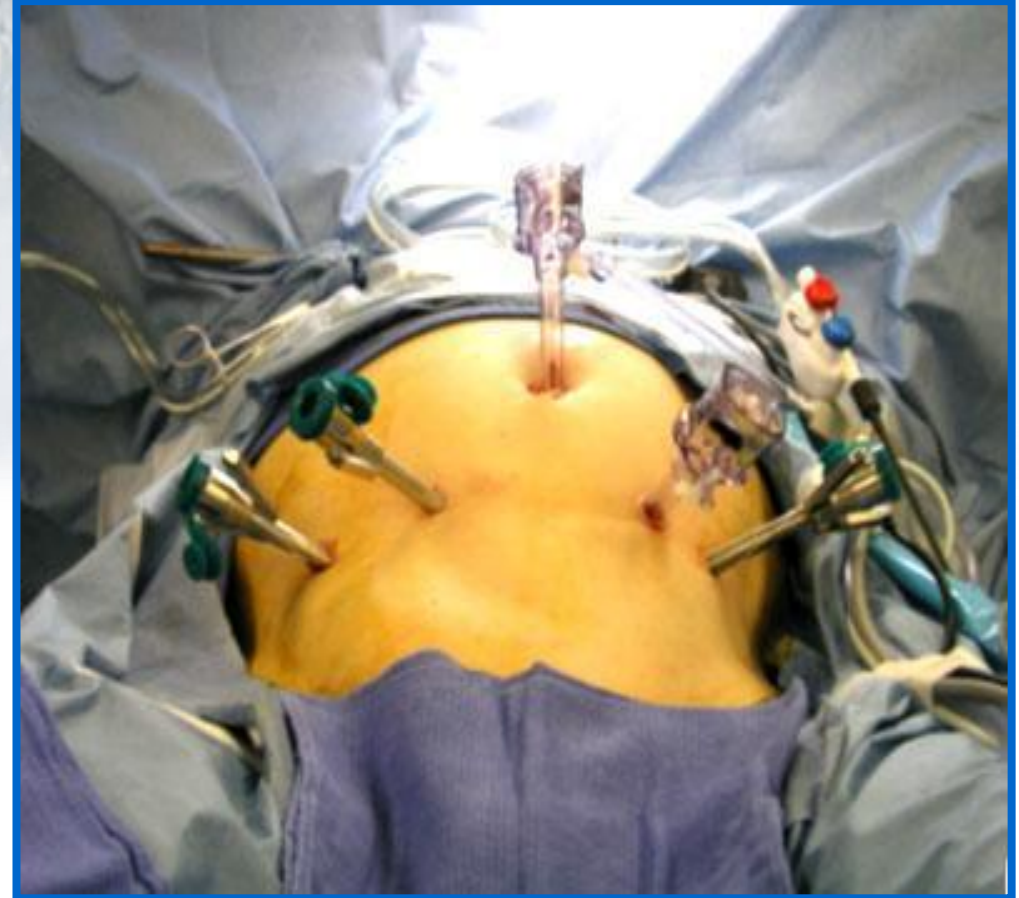
1 veya 2 raf

HP Sterilizasyonda Kritik Parametreler ve Maruziyet limiti

- Süre
- Sıcaklık
- Hidrojen peroksit konsantrasyonu
- Vakum derinliđi
- OSHA'ya göre 8 saatlik çalışma süresince kabul edilebilir maruziyet limiti **1 ppm'dir**

HP'in materyal uyumu

Robotik ve elektronik aletler de dahil olmak üzere sıcaklığa duyarlı, hassas cerrahi aletlerin %95'den fazlası HP gaz sterilizasyon yöntemi ile uyumludur

Avantajları

- Isıya ve neme duyarlı malzemeler için etkin bir yöntem
- Koroziv etkisi yok, toksik kalıntı yok
- Hızlı sterilizasyon
- Personel için güvenli
- Çevre için güvenli
- Kurulumu ve kullanımı kolay
- Dokümante edilebilir proses
- Parametrelerden biri standart değerin dışında ise otomatik iptal

Dezavantajları

- Kumaş malzemenin,
- Selüloz içeren malzemelerin,
- Sıvıların ve tozların sterilizasyonu için uygun değil
- Özel paketleme malzemesi gerekli
  - Polyolefin (Tyvek)
- Pahalı
- Dar lümenli endoskopik aletlerde penetrasyon sorunu
  - Vakumlu teknolojilerde yok

Sterilizasyonun Kontrolü ve Validasyon

Fiziksel ve Kimyasal İzlem

- **Fiziksel Kontrol:** Cihaz üzerindeki sıcaklık, basınç ve zaman göstergelerinin takibi ve çıktıların kontrolüdür
- **Vakum Kaçak Testi:** Sızdırmazlık kapasitesi ölçülmelidir
- **Bowie-Dick Testi:** Ön vakumlu cihazlarda buhar penetrasyonunun yeterliliğini her gün test eder
- **Kimyasal İndikatörler (Tip 1-6):**
  - **Tip 1:** Paketin işleme girdiğini gösteren maruziyet bantları
  - **Tip 4-5-6:** Paket içi parametrik kontrol sağlayan ve sterilizasyonun kalitesini ölçen indikatörler

Biyolojik İzlem

- **Tanım:** Sterilizasyon yöntemine en dirençli bakteri sporlarını içeren test materyalidir; biyolojik ölümün gerçekleştiğini kanıtlar
- **Kullanılan Mikroorganizmalar:**
  - **Buhar, Formaldehit, H₂O₂:** *Geobacillus stearothermophilus*.
  - **EO, Kuru Isı:** *Bacillus atrophaeus*
- **Sıklık:** EO ve formaldehitte her döngüde; buharda ise validasyon durumuna göre haftalık veya her yükte önerilir

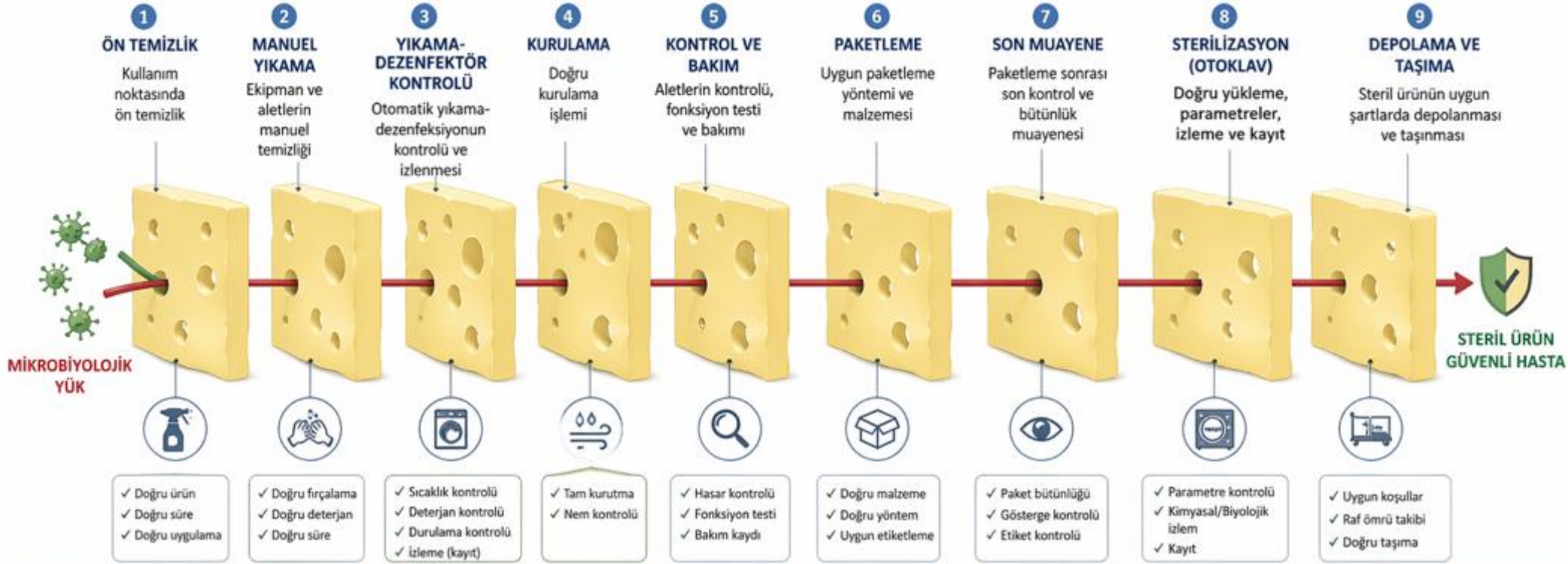
Validasyon

- **Validasyon, sterilizasyon sürecinin güvenilir ve tekrarlanabilir olduğunu kanıtlama sürecidir**
  - Validasyonun başarısı için "İsviçre Peyniri" modelinde belirtilen dokuz güvenlik katmanının (ön temizlik, manuel yıkama, yıkama-dezenfektör kontrolü, paketleme ve son muayene) eksiksiz uygulanması gerekmektedir
  - Bu nedenle sadece otoklav validasyonundan söz etmek mümkün değildir ve tüm süreçlerin, süreçlerde kullanılan yöntemlerin ve uygulayıcıların da valide edilmesi gerekir

STERİLİZASYONDA VALIDASYON: İSVİÇRE PEYNİRİ MODELİ

Validasyon, sterilizasyon sürecinin güvenilir ve tekrarlanabilir olduğunu kanıtlama sürecidir.

Validasyonun başarısı için dokuz güvenlik katmanının eksiksiz uygulanması gerekir. Sadece otoklav validasyonundan söz etmek mümkün değildir; tüm süreçlerin, süreçlerde kullanılan yöntemlerin ve uygulayıcıların da valide edilmesi gerekir.

VALIDASYON KAPSAMI: TÜM SÜREÇLERİN, YÖNTEMLERİN VE UYGULAYICILARIN VALIDASYONU

SÜREÇLERİN VALIDASYONU

- Her bir sürecin (temizlik, yıkama, paketleme, sterilizasyon, depolama vb.) etkinliği kanıtlanır.
- Parametreler belirlenir, izlenir ve kayıt altına alınır.

YÖNTEMLERİN VALIDASYONU

- Kullanılan cihaz, ekipman, kimyasal ve malzemelerin etkinliği doğrulanır.
- Uygun standartlara ve üretici talimatlarına uygunluk kanıtlanır.

UYGULAYICILARIN VALIDASYONU

- Personelin yetkinliği, eğitimi ve performansı değerlendirilir.
- Yetkin personel tarafından doğru uygulama yapılması sağlanır.

**GÜVENLİ
STERİL ÜRÜN
GÜVENLİ HASTA**

Her bir katmanda oluşabilecek bir hata (delik), bir sonraki katman tarafından engellenmemeye enfeksiyon riskine (kırmızı ok) yol açabilir. Dokuz katmanın birlikte ve eksiksiz uygulanması, sterilizasyonun başarısını ve hasta güvenliğini sağlar.

Sterilizasyon süreçlerinin validasyonunda; Temel kavramlar

- **Validasyon amacı:** Sürecin güvenilir ve tekrarlanabilir çalıştığını kanıtlama
- **Süreç Validasyonu:** Belirli bir işlemin (yıkama, paketleme, sterilizasyon vb.) doğrulanması !!!
- **Sistem Validasyonu:** Sterilizasyonu gerçekleştiren tüm sistemin transferden → teslimeye kadar (ekipman, yazılım, çevresel koşullar, personel, altyapı) bir bütün olarak güvenilir ve tekrarlanabilir çalıştığını kanıtlama
- **Parametreler:** Sıcaklık, basınç, süre gibi başarı için zorunlu değerler
- **Testler:** Biyolojik, kimyasal ve fiziksel doğrulamalar.
- **Kabul Kriteri:** Testin başarılı sayılması için gereken sınır
- **Rutin Kontrol:** Sürecin her gün aynı şekilde çalıştığını izleme

Kullanılan Standartlar

- **TS EN ISO 17665-1:** Nemli ısı sterilizasyon işlemlerinin geliştirilmesi, validasyonu ve rutin kontrolü için temel standarttır
- **TS EN 285+A1:** Büyük buhar sterilizatörlerine ilişkin teknik koşulları ve testleri belirtir
- **TS EN ISO 14937:** Sterilize edici ajanın genel karakterizasyonu ve sterilizasyon işleminin validasyonu için genel kuralları kapsar
- **TS EN ISO 13485:** MSÜ'deki kalite yönetim sisteminin standartlarını belirler

ISO 17665-1:2006, EN 285:2015 ve ANSI/AAMI ST79:2017

Sterilizasyon başarısı için buharın kalitesini üç parametre ile tanımlar

Bu parametrelerin dışına çıkılması, sterilizasyonun başarısızlığına yol açar

Kuruluk Değeri (Dryness Value)

Buharın yetersiz kurulukta
olması

ISLAK BUHAR

Düzenli ıslatma
sağlanamaz,

Aşırı Isınma (Superheat)

Buharın aşırı kuru ve
aşırı sıcak olması

Ekipmanlar tamamen
ısınamayabilir,

Yoğuşmayan Gazlar (Non-Condensable Gases)

Temiz buharın içinde gaz
birikintileri olması

Gazlar buharın ulaşmasını
engellerebilir,

Sterilizasyon süreci kalifikasyonu

- **Kalifikasyon:** (IQ–OQ–PQ): Ekipmanın/ sürecin doğru kurulduğunu ve doğru çalıştığını doğrulama
- **Validasyon süreci üç ana bileşenden oluşur:**
  - **Kurulum Yeterliliği (IQ) ve İşletim Yeterliliği (OQ):** Üretici firmanın sorumluluğunda
  - **Performans Yeterliliği (PQ):** Cihazın MSÜ'deki gerçek şartlarda test edildiği kullanıcı sorumluluğundaki sürerç

Validasyonun bileşenleri

- Kalite yönetim sistemi →
- Kurulum yeterliliği →
- İşletim yeterliliği →
- Performans yeterliliği →
- Rutin kontroller →
- Kalibrasyon ve bakım →
- Yeniden Validasyon →

Kalite yönetim sistemi
Kurulum yeterliliği Cihazın/sürecin doğru şekilde
İşletim yeterliliği
Performans yeterliliği Cihazın/sürecin gerçek koşullarda
Rutin kontrol
Kalibrasyon ve bakım
Yeniden validasyon Ekipmanda değişiklik, yer değişikliği, bakım veya performans sapması olduğunda İQ/OQ/PQ (kurulum, işletim, performans yeterlilikleri) yeniden değerlendirilmelidir

Validasyon Öncesi Hazırlık ve Kalibrasyon

Validasyon testlerine başlamadan önce şu adımların tamamlanmış olması gerekir:

- **Vakum Kaçak Testi ve Bowie-Dick Testi:** Yeterlilik testlerinden önce cihazın havasızlaştırma ve sızdırmazlık kapasitesi ölçülmelidir.
- **Kalibrasyon:** Sıcaklık ve basınç sensörlerinin doğruluğu kontrol edilmelidir.
  - EN 285 standardına göre sıcaklıkta %1, basınçta %1,6'dan fazla hata payı kabul edilmez.
  - Kalibrasyon tek başına validasyonun yerini tutmaz
-

Parametrik Validasyon Basamakları

Buhar sterilizasyonunda **en güvenilir yöntem** parametrik validasyondur.

- **Ölçüm Senaryoları:** Her program için sterilizatör **boşken, %50 ve %100 doluyken** üçer kez ölçüm yapılır
  - Farklı yüklerde de yapılmalıdır
  - Sadece otoklav değil yük kilosu, yükleme şekli de valide edilmelidir
- **Ölçüm Cihazları:** Sterilizatör üreticisi tarafından belirlenmiş kritik noktalara yerleştirilen kalibre sensörler yardımıyla veriler toplanır
- **Sıklık:** Rutin olarak **yılda bir kez** tekrarlanmalıdır

Validasyonun Tekrarlanması Gereken Durumlar

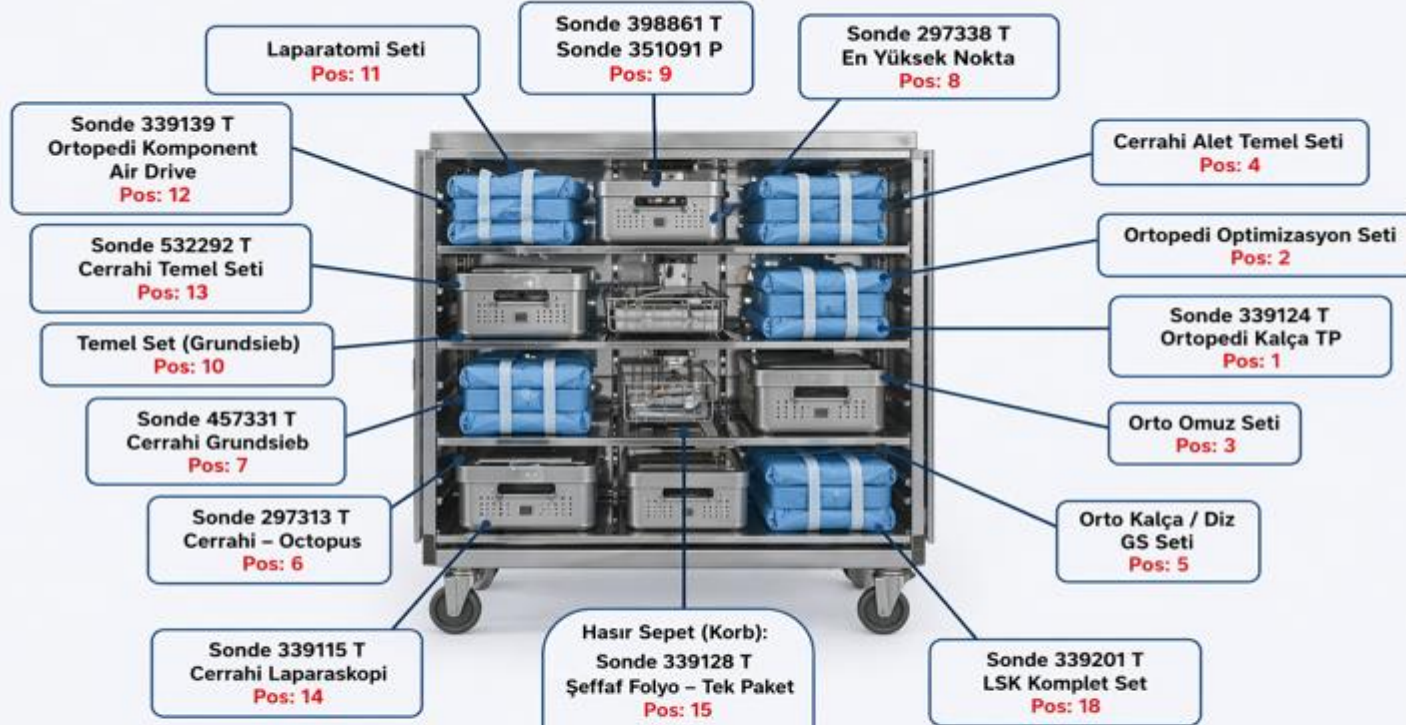
Yıllık rutin kontroller dışında Őu durumlarda validasyon zorunlu olarak tekrarlanır:

- Sensör deęiŐimi gibi büyük onarımlar
- Ön vakum sayısı veya vakum derinliği gibi sterilizasyon sürecindeki deęiŐiklikler.
- Paketleme yöntemindeki deęiŐiklikler (örneğin kağıt poŐetten konteynere geçiŐ).
- Yük tipinde veya yükleme biçimindeki köklü deęiŐiklikler.

Standartlar tarafından belirlenen noktalar

Otoklav yükleme validasyonu veya sıcaklık/penetrasyon haritalama çalışması

STERİLİZASYON VALIDASYONU – CERRAHİ SET YÜKLEME ŞEMASI (Sıcaklık Probu Yerleşim Planı Örneği)

AÇIKLAMA

- Sıcaklık Probu'nun Yük İçindeki Yerleşimini Gösterir.
- Pos: XX Prob Numarasıdır.

AMAÇ

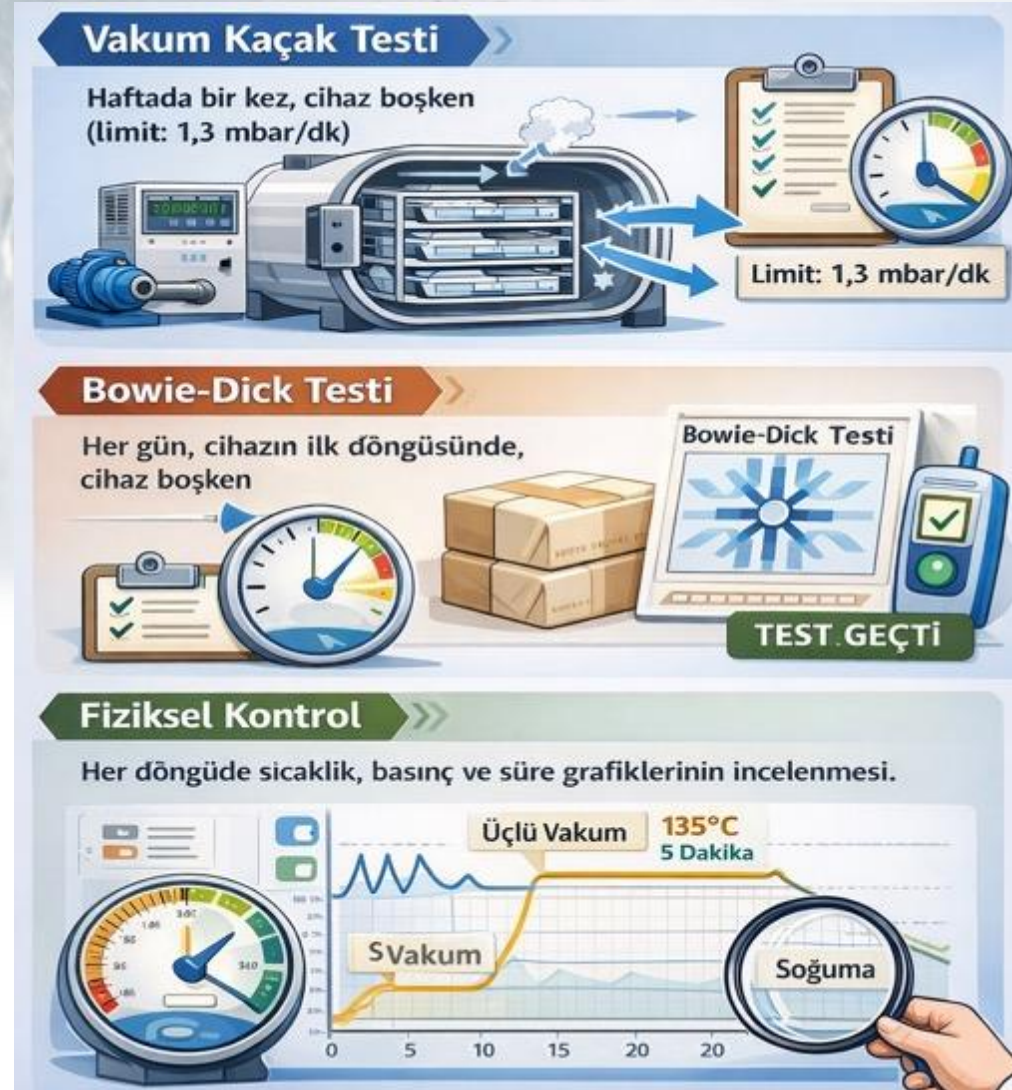

- Yük içindeki en zor ısınan noktayı (en soğuk nokta) belirleyerek sterilizasyon prosesinin etkinliğini doğrulamak.

Rutin İzleme (Validasyon Sonrası)

Validasyonu yapılmış ön vakumlu otoklavlarda rutin olarak şu kontroller yapılır:

- **Vakum Kaçak Testi:** Haftada bir kez, cihaz boşken (limit: 1,3 mbar/dk).
- **Bowie-Dick Testi:** Her gün, cihazın ilk döngüsünde, cihaz boşken.
- **Fiziksel Kontrol:** Her döngüde sıcaklık, basınç ve süre grafiklerinin incelenmesi.

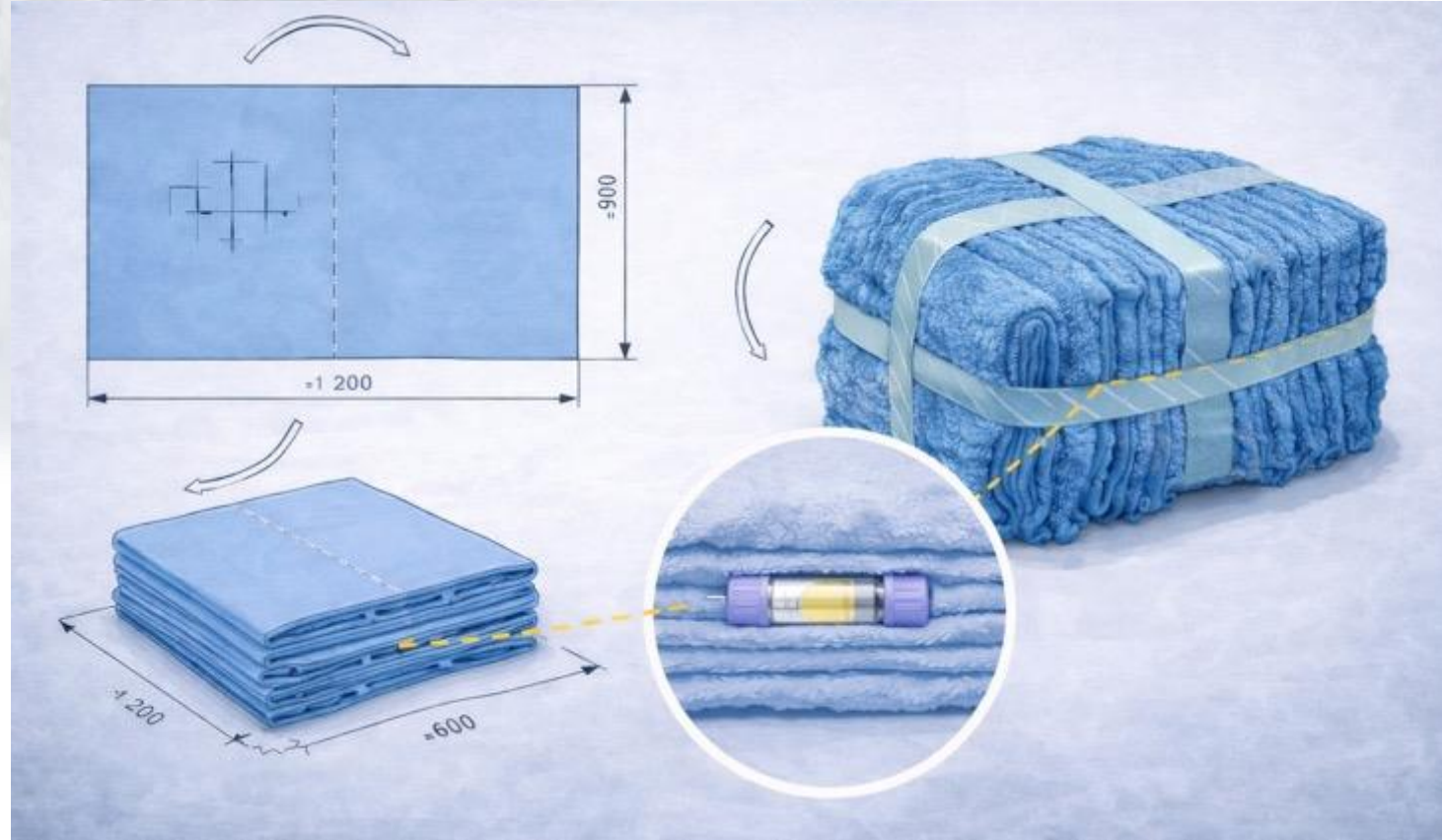
Parametrik Ürün Teslimi

Eğer bir merkezde validasyon başarıyla tamamlanmışsa, günlük operasyonlarda ürün teslimi için biyolojik veya **kimyasal indikatör sonuçlarını beklemek zorunlu değildir**

- Bowie-Dick testi
- Vakum kaçak testi
- O döngüye ait fiziksel parametre çıktıları uygunsa ürünler kullanıma sunulabilir

Biyolojik Validasyon

- Biyolojik inaktivasyonun ölçümü; 16 kattan oluşan **zorlaştırıcı test paketleri (PCD)** içine yerleştirilen biyolojik indikatörler
- Her bir yük çeşidi ve program için arka arkaya **üç kez negatif sonuç** alınmalı
- Biyolojik validasyon termometrik ölçümlerin (parametrik validasyonun) yerini tutamaz, ancak ona ek olarak yapılabilir

Buhar ile sterilizasyonun biyolojik indikatör ile takibi

Yöntem/ Test sporu	Uygulama sıklığı
<p><i>Geobacillus stearothermophilus</i></p> <div data-bbox="129 825 1059 1193" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><ul style="list-style-type: none"> ▪ Her yeni lotta pozitif test kontrolü yapılmalıdır. ▪ İndikatör steril edilecek malzemeler ile aynı koşullarda paketlenmelidir ▪ Yük ile birlikte sterilizatöre yerleştirilir, yeri önemlidir </div>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Parametrik validasyon ile ürün teslimi yapabilen merkezlerde kullanımı isteğe bağlıdır (şart değildir) ○ Biyolojik validasyon yapılması durumunda her yük biyolojik indikatör ile izlenmeli ve sonuç görülmeden ürün teslimi yapılmamalıdır. <p>DAS Rehberi 2025</p>

Etilen Oksit (EO) Sterilizasyon Validasyonu

- Amaç EO sterilizasyonunun:
  - mikrobiyal etkinliğini
  - tekrarlanabilirliğini
  - Güvenliğini kanıtlamak
- Sürecin Temel Aşamaları

EO sterilizasyonu 4 ana fazdan oluşur:

- Ön şartlandırma
- Gaz maruziyeti
- Gaz uzaklaştırma
- Havalandırma

- **ISO 11135**
- Biyolojik İndikatörler
  - *Bacillus atrophaeus*
- Yerleştirme:
  - Lumen içleri
  - Paket içi
  - En zor penetrasyon alanları
- Yük Tanımı
  - En zor sterilize edilen ürün
  - Uzun ve dar lumenler
  - Yoğun paketlenme
  - Farklı materyaller

Ek aşama: **Havalandırma (toksikite nedeniyle)**

H₂O₂ Plazma Sterilizasyon Validasyonu

1. Validasyonun Temel Bileşenleri

- Ürün (yük) tanımı
- Proses parametreleri (sıcaklık, basınç, H₂O₂, süre)
- Ekipman özellikleri
- Mikrobiyolojik etkinlik

2. Performans Kalifikasyonu (PQ)

- Gerçek yük ile yapılır
- “Worst-case” yük seçilir
- Amaç: sterilizasyonun sahada etkinliğini göstermek

3. Biyolojik İndikatörler

- *Geobacillus stearothermophilus*
- En dirençli mikroorganizma modeli
- **En zor sterilize edilen bölgelere yerleştirilir**

4. Yük Özellikleri

- Lumenli ve kompleks cihazlar kritik
- Paketleme sistemi önemli
- Yük dağılımı ve konfigürasyonu sonucu etkiler

Sterilizasyon Yöntemi	Kullanım Alanları	Avantajları	Dezavantajları
Buhar (Steam) Sterilizasyonu	Isıya ve neme dayanıklı kritik cerrahi aletler ve bazı yarı kritik öğeler	Toksik değildir, kontrolü ve izlenmesi kolaydır, hızlı mikrobisid etki sağlar, en çok önerilen yöntemdir ve organik/inorganik kirlere en az etkilenir	Isıya duyarlı aletlere zarar verir, mikroskopik aletleri aşındırabilir, nem nedeniyle paslanmaya yol açabilir ve yanık riski oluşturur
Etilen Oksit (ETO)	Isıya ve neme duyarlı plastik, kauçuk gibi malzemelerden yapılmış tıbbi cihazlar	Paketleme malzemelerine ve dar lümenlere mükemmel penetre olur, çoğu tıbbi malzeme ile uyumludur	Toksik, kanserojen ve yanıcıdır; gaz kalıntılarının giderilmesi için çok uzun havalandırma süreleri gerektirir
Hidrojen Peroksit Gaz Plazma (HPGP)	Isıya ve neme duyarlı, metal ve metal olmayan tıbbi cihazlar	Çevre ve personel için güvenlidir, toksik kalıntı bırakmaz, havalandırma gerektirmez ve hızlı çevrim süresine (28-52 dk) sahiptir	Selüloz (kağıt), keten ve sıvılar işlenemez; lümen iç çapı ve uzunluğu konusunda kısıtlamaları vardır. Lümenli cihazlarda kalınlık ve uzunluk limitleri vardır.

Valide süreçlerle
Güvenli
prosedürler